

Antalya Etnografya Müzesinde Bulunan İcazetnamelerin Tezhip Bakımından Değerlendirilmesi

The Evaluation of The Ratifications in Terms of Illustration Found in Antalya Ethnography Museum

Zülbiye SEVGİLİ POLAT

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Antalya/Türkiye
Assist. Prof, Akdeniz University, Faculty of Fine Arts, Department of Traditional Turkish Arts, Antalya/ Türkiye

zulbiye@akdeniz.edu.tr
ORCID:0000-0001-9768-9921

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 17/11/2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 02/12/2022

Yayın Tarihi / Date Published: 31/12/2022

Atf: Sevgili Polat, Z. (2022). Antalya Etnografya Müzesinde bulunan icazetnamelerin tezhip bakımından değerlendirilmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 58, 232 – 244

Citation: Sevgili Polat, Z. (2022). the evaluation of the ratifications in terms of illustration found in Antalya Ethnography Museum. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 58, 232 – 244

Öz

İcazetnameler İslam kültüründe önemli bir yere sahiptir. Sanat, zanaat ve çeşitli bilim dallarında belirli bir zaman diliminde eğitim aldıktan sonra kişilere verilen bir çeşit diploma, eser üretme ve altına imza atma yetkisi, bilgilerini aktarabilme donanımına sahip olduğunun belgesi olarak görülmüştür. Genel olarak Osmanlı İmparatorluğunda ya da diğer İslam ülkelerinde her türlü alandaki eğitimler usta-çırak ilişkisi özelinde yapılmasından dolayı icazetnameler sivil olmaktadır. Özellikle İslam sanatlarında genel olarak hat sanatı ile uğraşan kişilere verildiği yönünde bilgilere ulaşılmıştır. Çok az bilgiye ulaşılabilmiş olsa da 18.yüzyıldanberi tezhip, ebru gibi diğer sanat dallarına da icazetname verildiği belirtilmektedir. Müzelerde ya da özel koleksiyonlarda bulunan icazetnamelerin tarihi bilgi değeri taşıdığı bilinmektedir. Bir çeşit biyografi değerinde olan bu belgeler ile dönemle ilgili bazı bilgilere ulaşmak mümkün olmaktadır. Ayrıca icazetnameler, tezhip sanatı bakımından da oldukça önemli eserlerdir. Bu nedenle 19. Yüzyıla tarihlenen Antalya Etnografya Müzesinde bulunan icazetnamelerin tezhipleri çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Antalya'nın Kaleiçi semtinde yer alan müze alt ve üst konak olmak üzere iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Alt konakta genel olarak Türk-İslam Eserleri sergilenirken, üst konakta ise Antalya'nın Osmanlı Dönemi ev yaşamı yansıtılmıştır. Alt konağın ikinci katında hilye ve icazetname gibi hat sanatı örnekleri sergilenmektedir. Bu çalışmada 17. ve 19. Yüzyıla ait olan icazetname örneklerinin tezhip sanatı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada dört adet icazetnamenin üslup özellikleri, desen ve motifleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antalya, müze, icazetname, tezhip, Antalya Etnografya Müzesi.

Abstract

Ratifications have an important place in Islamic culture. Ratifications have been in arts, crafts, and various sciences for a certain period, but also as a document that shows the person has the authority to produce and sign a work and even to transfer his knowledge. In general, in the Ottoman Empire or other Islamic countries, the trainings in all kinds of fields are made in the context of the master-apprentice relationship, so the certificates are civil. It has been found that it is given to people who deal with calligraphy in general, especially in Islamic arts. Although very little information has been reached, it is stated that since the 18th century, other branches of art such as illumination and marbling have been given ratifications. It is known that ratifications in museums or private collections have historical information value. With these documents, which are a kind of biography, it is possible to reach some information about the period. Furthermore, ratifications are quite important works in terms of illumination art. Therefore, the Antalya Ethnography Museum, which dates back to the 19th century and is located in the Kaleiçi district of Antalya, constitutes the subject of our study. The museum consists of two separate parts which are the lower and upper mansions. While the Turkish-Islamic Artifacts in general are exhibited in the lower mansion, the house life of Antalya in the Ottoman period is reflected in the upper mansion. On the second floor of the lower mansion, examples of calligraphy such as hilya and ratifications are exhibited. This study examines the examples of ratifications that belong to the 17th and 19th centuries in terms of illumination art was aimed. The stylistic features, patterns, and motifs of four ratifications were examined in the study.

Keywords: Antalya, museum, ratifications, illumination, Antalya Ethnography Museum.

Giriş

Antalya Etnografya Müzesi 19. Yüzyılda yapılmıştır. Antalya'nın Muratpaşa ilçesinde, Kaleiçi'nde yer almaktadır. Müze alt ve üst konak olmak üzere iki ayrı binadan oluşmaktadır. Altkonakta Türk-İslam Eserleri teşhirde sergilenirken, üst konakta ise Antalya'nın Osmanlı Dönemi ev yaşamını yansıtan odalar ve kullanılan eşyalar teşhir edilmektedir. Türk-İslam sanatından eserlerin bulunduğu alt konağın giriş katında, Osmanlı Dönemi çinileri; 16.-20. Yüzyıllar arası İznik- Kütahya ve Çanakkale üretimi seramikler, camdan yapılmış gaz lambaları ile laledanlar, güldanlar, şerbetlikler sergilenmektedir. Aynı katta, Kaleiçi'nde dönemler içerisinde yapılan kazılarda çıkarılan objelerin sergilendiği bir bölüm daha yer almaktadır. Üst katta ise Osmanlı Dönemi savaş silahları, barutluk, yağdanlıklar ile madalya ve nişanlar, mühürler, hamaylı, vefk, köstekli saatlerden oluşan bölüm yer almaktadır. Aynı katın diğer bölümünde ise hilye ve icazetname gibi hat sanatı örnekleri de teşhirde sergilenmektedir. Alt konaktan üst konağa, bahçe merdivenlerinden çıkılarak geçiş yapılmaktadır (Görsel 1).

Görsel 1 Antalya Etnografya Müzesi,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/etnografya-muzesi-1>

Üst konağın giriş katında Osmanlı Dönemi ahşap tavan, kapı, pencere kanatları, kapı tokmakları ve anahtarları; heybe, çuval, iğlik, kilim gibi dokuma örnekleri ile yöresel müzik aletleri sergilenmektedir. Bu alanda ayrıca Antalya bölgesinin özgün dokumalarından Döşemealtı halılarına, dokuma tezgâhlarına ve değişik dokuma örneklerine de sergilenmek üzere yer verilmiştir. Konağın üst katında, Osmanlı Dönemi Kaleiçi ev yaşamını canlandıran misafirler için başoda, ev halkının gün içinde oturduğu yemek-oturma odası, yatak odası ve banyo yer almaktadır. Ayrıca bu katta Osmanlı Dönemi kültürünü yansıtan giyim-kuşam örnekleri ve kahve kültürü sergilemesi de bulunmaktadır. Bahçenin bir bölümünde 13. yüzyıl olarak tarihlenen Selçuklu Burç Kitabesi ile Selçuklu Dönemi Fetih Kitabeleri, diğer bölümünde ise mezar taşları, top ve güller yer almaktadır.

Müzedede bulunan teşhirdeki eserlerin gerek mimari gerekse el sanatları bakımından korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması düşüncesi son derece önemlidir. Bu sanatsal değerlerden bir kısmına hem mimari hem de kitap sanatları açısından Antalya Etnografya Müzesi de sahiptir. Bu müzedede yer alan dört adet icazetname incelenerek eserlerin tezhip özelliklerinin ortaya konulması ile birlikte gelecek nesillere aktarılmasında bu çalışmanın önemli olacağı düşünülmüştür. 17. ve 19. yüzyıla ait olan icazetnamelerin üslup özellikleri, desen ve motiflerinin dönemin tezhip özelliklerini yansıtmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

2. Türk İslam Sanatlarında İcazetnameler

İslam kültürü içerisinde yer alan ve İslam'ın yaygınlaşmaya başladığı yıllara dayanan icazetnameler zamanının diploma özelliğini taşımaktadır. 8. Yüzyılın başından itibaren Hz. Peygambere ait sözlerin yani hadislerin doğru bir şekilde aktarımı için yapılmış bir uygulamadır. İddia edilen şudur ki; dünya tarihinde ilk defa diploma benzeri bu belgenin doğuda İslam coğrafyasında kullanılmış olmasıdır. Batı eğitim sisteminde bilinen ilk diploma 1231 yılında "baccalareus" olarak bilinen belgedir. Akpınar'dan alınan bilgilere göre AlfredGuillume ve daha sonra makale yazan Ebied

veYoung'a dayanarak "baccalareus" kelimesinin Arapça "bi-hakkı'r-rivaye" yani "öğretme hakkı veren diploma, icazet" anlamında kullanılan bu sözcükten oluşturulduğunu söylemektedir (Akpınar, 2000, s. 393-400).

İcazetname kelimesi ile ilgili lügata bakıldığında icazet kâğıdı, şahadetname ve diploma olarak karşımıza çıkmaktadır. İcazet ise Arapça bir sözcük olduğu ve izin, ruhsat, diploma anlamları taşıdığı belirtilmektedir (Develioğlu, 1998, s. 485). Yine başka bir sözlükte Manastırlı RıfatBey'den aktarılan ve sadeleştirilmiş hali ile; ilim ve sanatlarda bir mesleğe sahip olmak isteyenlerin gerekli eğitim ve öğretimi alıp bu konuda ehil olduklarına kanaat getiren hocalarının ve onları sınavın tasdik etmesi ile hükümet veya cemiyet tarafından verilen içinde tahsil ettiği bölümlerinmaddeler halinde yazılı olduğu kağıda icazetname denildiği ifade edilmektedir (Pakalın, 1993, s. 19). İcazetname kelimesinin oluşumu ile ilgili olarak;Arapça "icazet" kelimesi ile Farsça "name" yani mektup kelimesi birleştirilerek Türkçede "İcazetname" adını almıştır (Fettahoğlu, 2013, s. 886).

İcazet kelimesinin cevz kökünden türediği, cevz ise mana olarak su akıtmak, helal kılmak, onaylamak gibi manalar içerdiği ifade edilmektedir. Akpınar'ın aktarımı ile; İcazetin İbnFaris'in ifadesiyle su akıtmak şeklinde anlamı olmasının hocanın talebesine bilgiyi aktarması olarak yorumlanmıştır. İlk olarak hadis ilmi alanında verildiği bilinen icazet yayılarak fetva, fıkıh, tedris, tıp, faraiz, hesap, hat, tarik gibi alanlarda kullanılmıştır. Aynı zamanda Osmanlı ve diğer İslam ülkelerinde medrese ve tekke mensubu sanatçılara, hocaları tarafından verilen belge de icazetname olarak adlandırılmıştır (Akpınar, 2000, s. 393). Başka bir kaynakta İbn Manzur'un ifadelerine göre icazet kelimesi; etimolojik köken itibariyle yastığa yaslanır gibi yaslanmak manasında Arapçacezevefiil kökünden türediğini belirtmektedir. Bunun anlamlandırılması, öğrencinin eğitim aldığı dalda ehil olduğunu iddia edebilmesi için güvendiği makamı ifade etmesidir şeklinde yorumlanmıştır. Aynı yazıda başka bir kaynaktan yani En Nevevi'nin bir eserinden alıntı gösterilerek susuzluğu gideren, tarlaları sulayan su anlamında kullanıldığı ifade edilmektedir. Benzetme yapılarak öğrencinin icazet almasının bilgi susuzluğunu gidermesi olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda kişinin icazet aldığı konuda artık yetkin olduğunun güvenli bir ifadesi olduğu belirtilmektedir (İdriz, 2003, s. 174-175).

İcazetnamelerin bilinen en önemli özelliklerinden birisahi ve sivil olmalarıdır. İslami eğitimde bu özellik önemsenmiş ve İslam âlimleri her zaman bu konuda duyarlı olmuşlardır. Belirtilmektedir ki şahadet kelimesi yerine icazet kelimesinin kullanılması da sivil olma özelliğine bir vurgudur. 1872 yılında Mısır'da ve 1914 yılında Osmanlı Devleti'ndeDarü'l-hilafeti'l-aliyye medreselerinin tali kısmını bitirenlere şahadetname, ali kısmını bitirenlere icazetname verilerek icazet ilk defa resmileştirilmiştir (Akpınar, 2000, s. 395).

İcazetnameler icazeti alan kişinin, veren kişininve yazıldığı döneminhakkında bilgiler vermektedir. Bu yüzden genel olarak el yazısı ile yazılmış icazetnameleryüzyıllardır birçok araştırma için tarihi kaynak özelliği taşımaktadır (Köle, 2016, s. 440). Bazı ilmi icazetnamelerin el yazısı ile sahifelerce yazılıp ciltlenmesinden dolayı daha iyi muhafaza edilebilmişlerdir. Bu özelliklerinden dolayı günümüze ulaşabilenler olmuştur. Detaylı bir şekilde yazılmaları kaynak olarak kullanılmalarını sağlamıştır (Karaman, 2018, s. 10). Bu tür detaylı yazılan icazetnamelerden tahsil edilen eğitim kurumu, kadroları, sistemleri gibi birçok konularda bilgi almak mümkün olmaktadır. Ayrıca hocalar ve öğrenciler hakkında hangi eğitimi aldıklarından şahsi özelliklerine ve hatta dünya görüşlerine kadar haklarında bilgi sahibi olunmaktadır. "Tarih boyunca ilim, kültür ve medeniyet hareketlerinin yerini, zamanını, türünü ve seviyesini tespit etmede, içtimaî ve siyâsî ilişkileri yorumlamada kaynak değeri olan belgelerdir", tarihi belge olarak önemini açık bir ifadesidir (Akpınar, 2000, s. 400).

İcazet verilen alanları ana başlıklar altında toplamak gerekirse bilinenlerin en başında ilmi icazetler gelmektedir. Bunun dışında hadis icazeti, fenni icazet, tarikat icazeti, sanat ve meslek icazeti olarak ifade edilmiştir. Bu ana dalların kendi içinde farklı alanları bulunmakta ve icazet verilmektedir. Belirtilen bir başka icazet türü de sufilerin Hz. Peygamberi ya da önemli kişileri rüyalarında görerek aldıklarını iddia ettikleri manevi icazet türüdür (Akpınar, 2000, s. 395). İlmî icazet türünün verilmiş özelliği olarak kendi içinde özel ve genel olarak ikiye ayrıldığı belirtilmektedir. Özel icazet bir hocadan belirli bir ilim ya da belirli bir kitabı bitiren kişilere verilmesi olarak izah edilmektedir. Genel icazet ise medrese eğitiminde oluşturulan müfredata göre alınan eğitim sonucunda verilmektedir (Ekinci, 2017, s. 246-247). Başka bir kaynakta verilmiş şekli itibariyle altı tür ilmi icazetten söz

edilmektedir. Özel icazet, özel olmayan icazet, genel icazet, belli bir kitap hakkında verilen icazet, yazışma ile verilen icazet ve onursal icazet olmak üzere detaylandırılmaktadır. İcazetlerin geneline bakıldığı zaman görülen ortak özelliklerinin kurumsallıktan ziyade kişisel olduğu görüşü üzerinedir (İdriz, 2003, s. 178-179).

İcazetname geleneğinin içinde tarikat icazetnameleri kendi içinde farklı özellikler barındırmaktadır. 12. Yüzyıla kadar hırka ya da taç giydirilerek uygulanan bu gelenek daha sonra yazılı belge şeklini almıştır. Meşihat-name ya da hilafet-name olarak adlandırılmışlardır. Osmanlı Devleti'nde icazetname geleneğinin yaygın olduğu bazı alanlardan örnek vermek gerekirse İslam hukukunda icazet, Osmanlı İlimiye teşkilatında icazet, Osmanlı Esnaf Teşkilatında icazet, Arap edebiyatında icazet ve hat icazetnameleri olarak söz edilmektedir (Akdağ, 2008, s. 100-102).

Osmanlı Devleti'nde verileniki tür resmi icazet olduğu bilinmektedir. Özellikle 1914 yılından yani medreselerin ıslahı ile başlayan süreçten 1924'te Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanununa kadar ki zaman diliminde verilen bu iki icazet türü yüksek tahsil diplomasına denk olarak kabul edilmiştir. Bu icazetnamelerden biri yeni kurulan medreselerin yüksek ihtisas bölümünü bitirenlere verilen resmi ve mühürlü icazetnameler, diğeri ise özel olarak ders alınan hocaların verdiği icazetnamelerdir ve bunların da resmi vesika olarak kabul edildiği bilinmektedir (Fettahoğlu, 2013, s. 886).

İcazetname verilen alanlardan sanat ve meslek icazetnamelerinin, sanat icazetnameleribölümünde hat icazetnameleri geleneği bulunmaktadır. Usta çırak ilişkisinin en güzel örneklerini oluşturan bu sanat kolu, uzun süreli bir eğitim sonucunda hocasından aldığı icazet ile yazı yazabilme ve imza atabilme hakkına sahip olacağı bilinmektedir. Meşk eğitiminin yanı sıra aldıkları öğretim sonucunda mütevazılığı kendilerine şiar edinen sanatçılar genel olarak imza yerinde hocalarının da ismini yazmışlardır (Çevik, 2011, s.1381). “Hat sanatında icazetname geleneği 15. Asır hattatlarından Abdürrahmanü's-Sayığ'a atfedilmekle birlikte bu güne kadar görülen en eski örnekler 17. yüzyıl sonlarına aittir” (Schick, 2017, s. 238-239).

Hattat İcazetnamelerine aynı zamanda ‘ketebe kıtası’ denilmektedir. Böyle denilmesinin sebebi ‘ketebehu’ kelimesinin ‘bunu yazdı’ manasında imza konurken kullanılmasıdır. Yani icazet alan bir kişinin artık yazılarının altına imza ve tarih atabilme yetkisinin de kazanmış olduğu anlamı taşımaktadır (Memiş, 2018, s. 69). Ketebe kıtası tabiri ve kıta özellikli icazetnameler kullanılmadan önce hat icazetnamelerindedetaylı bir şekilde silsileler yazıldığı ve buna “anane” denildiği belirtilmektedir. Kıtalarda sülüs ve nesih yazılar ile genelde iki satır dua ve hoca ile öğrencini ismi yazılırdı. Bazıları Hilve-i şerife şeklinde yazılır altına da kıta usulünde olduğu gibi tamamlanırdı diyerek izah edilmektedir (Pakalın, 1993, s. 20).

İslam sanatlarından hat sanatındaki icazetnameler araştırıldığında bilinen geleneksel icazetnameler, hak eden öğrenciye bir törenle takdim edilirdi. İcazet cemiyeti adı verilen bir heyet toplanır ortak karar alınarak icazetname hazırlanırdı. Hocanın izin yazısı dışında dua içeren bir bölüm ve bazılarında ise silsilesidebulunurdu. Bazı icazetnamelerde diğer hattatların tasdik ettiklerine dair yazıları da yer almaktadır. İcazet metinleri genel olarak Arapça olarak yazılmıştır. Bu tür icazetname yukarıda da belirtildiği gibi özel icazetnamelerdendir. 19. Yüzyıla kadar bu şekilde devam ettiği bilinmektedir. Fakat bu yüzyılda resmi icazetnamelerinde başladığı anlaşılmaktadır. Resmi yazışmalarda kullanılan yazı türlerinden tuğra, divani, celi divani ve rık'a yazılarını öğrenen memurlara icazetname ile benzer özellikte olan şahadetnameler belge niteliğinde verildiği tespit edilmiştir. 1914 yılında kurulan Medrestü'l-Hattatin'de de kurumsal özellikte diploma yerine geçen şahadetnameler verilmiştir (Schick, 2017, s. 239 -243).

Medresetü'l -Hattatin dönemi yani 20. Yüzyılın başlarında kurulan bu eğitim kurumu icazetnamelerin tarihsel süreç içerisinde geldiği son durumu aydınlanmaktadır. Kitap sanatlarını yeniden yaşatılması amacı ile kurulan medresede iki yıl eğitim sonunda hak eden öğrenciye icazetname verildiği bilinmektedir. Üç ana sanat dalında yani hat, teclidve tezhip dersleri eğitimi verilmektedir. Matbu tezyinat ile süslenen icazetnameleri yazı kısmını Tuğrakeş Hakkı Bey tarafından divani hattıyla izin yazısı yazılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin ve idari amirlerin de mühürleri bulunmaktadır. Mezun olanların iş istihdamında kolaylıklar sağlandığı bilinmektedir (Çekin, 2021, s. 195-197).

Modernlik öncesi toplumlarda sanat ve zanaat ile uğraşan kişilere usta-çırak ilişkisi neticesinde belirli bir sürenin sonucunda verilen icazetnameler zamanla belirli standartlaşma oluşmasına neden olmuştur. Özellikle hattatlık eğitiminde icazetname verilmesi belirli bir kalite standardı oluşturmuştur. Hat sanatı ile uğraşan kişilere verilen icazetname haricinde diğer İslam kitap sanatlarından minyatür, tezhip, ebru sanatıyla uğraşan kişilere geleneksel anlamda yakın döneme kadar icazetname verildiğine dair bilgiler mevcut değildir. Ancak 20. Yüzyılda batılılaşma etkisi ile yozlaşma oluşan bu sanatlara bir istikrar getirmek amacı ile icazetname verildiği belirtilmektedir. Bu durum son dönemde icazetli/icazetsiz gibi bazı sıkıntılarında beraberinde getirmiştir (Schick, 2017, s. 232).

Faruk Taşkale'nin hocası Rikkat Kunt'tan aktardığı cümleler dikkat çekicidir. Hat icazetinin alınmasının şart olduğunu fakat tezhip icazetinin bir talebenin yaptığı çalışmalar ile yeterli olacağını ifade ettiği belirtilmektedir (<https://www.kuveytturk.com.tr>).

Hat sanatı dışında tezhip, minyatür, kat'ı, ebru gibi diğer sanatlarda icazet geleneği ile ilgili bilgiler kısıtlıdır. İcazet çeşitlerine bakıldığında icazetnamenin sadece hat sanatına verildiği intibasını uyandırmaktadır. Saray himayesinde çalışan hat sanatı dışında tezhip sanatçılarına da icazet verildiği belirtilmektedir. Tezhip sanatı için meşakkatli bir süreçte hoca talebe ilişkisi ile tıpkı hat sanatında olduğu gibi bir süreçten geçilmektedir. Sonuç olarak ulaşılan kısıtlı belgelerden 18. Yüzyıla ait bir belge gösterilmektedir. Bu belgede Okmeydanı'nda okçular Tekkesinde müzehhip esnafın öğrencilere törenle icazet vermek istediklerini belirtmektedir. Ulaşılan belgenin 1755 tarihli olduğu ifade edilmektedir (Ertunç, 2019, s. 483-485).

Belirtilen törenle ilgili olarak Çiçek Derman'da benzer ifadeler kullanılmaktadır. Müzehheplerin, her sene İstanbul Okmeydanı'nda Atıcılar (Okçular) Tekkesi'nde yapılan merasimle öğrencilerine icazet verdikleri, bu merasim için bağlı buldukları mücellitbaşının resmî müsaadeyi sağladığı bilinmektedir. Bu icazet merasimine, devrin ileri gelen sanatkârları ve müzehhipleri de davet edilir ve icazet alacak şahsın eserleri elden ele dolaşarak onların da görüşleri alınır. Bu merasim sonrası aday, başarılı bulunursa yeni hazırladığı eslere imza koymak hakkını elde eder. Bu gelenek, titizlikle korunmuş ve uzun yıllar ciddiyetle uygulanmıştır. Tarih boyunca İstanbul dışındaki şehirlerde, böyle bir merasim yapıp yapılmadığı bilinmemektedir (Derman, 2015, s. 366-367). Yine Çiçek Derman'ın ifade ettiği üzere Medresetü'l-Hattatin'den sonra Hattat mektebi ve sonrasında da Şark Tezyini Sanatlar Mektebi olan ve burada okuyup mezun olan Feyzullah Dayıgil'e diploma verilmiş olsa da 1936 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'ne bağlanan Türk Tezyini Sanatlar Şubesi'nden İsmail Hakkı Altunbezer, Hacı Nuri Koraman ve Necmettin Okyay 1940'ların ilk yarısına ait olduğu tespit edilen Çini Nakışları üzerinden icazetname verildiği belirtilmektedir (Derman, 2010, s. 53-54).

İcazet müessesesi olarak adlandırılan ve duygusal anlamda ifadelere yer veren Gören'e göre belirli bir zaman diliminde hocasından sanatı öğrendiği gibi bu sanatlara yüklenen manevi sırları da öğrenmiş olarak icazetin alınmakta olduğunu ve bugün de aynı şekilde tezyini sanatlarımızdan ebru, minyatür, tezhip, kât'ı ve naht sanatlarında da bu geleneğin yaşatıldığını ileri sürmektedir. Öz sanatlarımız ifadesine yer veren yazısında icazetin bu sanatların nesillere bozulmadan aktarımında önemli bir katkısının olduğunu ifade etmektedir (Gören, 2021, s. 12).

Genellikle icazet metinleri besmele ve Hz. Peygambere salâvat ile başlar, öğretme ve öğrenmeye dikkat çekilerek devam eder. Öğrencinin adını yazan hocası aynı zamanda kendisinin eğitim aldığı silsileden bahseder. Öğrenciye yol gösterecek ifadeler kullanılarak dua ister ve imza veya mühür ile icazetnameyi tamamlar (Akpınar, 2000, s. 393-400). İcazetnamelerin süslemeleri hakkında ulaşılan bilgiler çok azının ehil müzehhipler tarafından süslenmiş olabileceğine dairdir (Kilercik, 2012, s. 360).

İcazetname almayı hak eden hat sanatı öğrencisine hocası, daha önce bir üstad tarafından yazılmış icazet örneğinin aynısını yazmasını ister. Öğrencinin yazdığı yazı sülüs-nesih ise hatt-ı icaze olarak bilinen rika', nestalik ise hurdenestalik yazı kullanarak hoca Arapça olarak izin verdim manasında bir yazı yazar. Sülüs-nesih icazetnamelerin bazen murakka, kıt'a, hilye ya da risale şeklinde olanları vardır. Nestalik icazetlerde İran'ın önemli hattatlarından İmad'ın (1554-1615) mail kıtalarından biri taklit edilerek oluşturulur. İcazetnameler genel olarak nesih ve rika hattıyla yazılmıştır. Kullanılan dil Arapçadır fakat Türkçe yazılmış icazetnamelere de rastlanmaktadır. Örnek

olarak, halen Topkapı sarayında muhafaza edilen II. Mahmut (1808-1839)'a Kebecizade Mehmet Vasfi tarafından verilen icazetname gösterilebilir (Akdağ, 2008, s. 104-105).

Osmanlılarda Rika yazı türü stenografik özellik taşıması ve aynı zamanda tevki yazı türünün küçük boyda yazılanı olarak bu yazının kurallarına bağlı kalınarak süslü ve nesih icazetnamelerinde kullanılmıştır. Bu yüzden bu yazı icaze veya hatt-ı icaze olarak bilinmektedir (Alparslan, 2012, s. 22). “Tevkî” hattı bazı cami boyu Mushaflarda sure başyazısı olarak kullanılmış, bunun dışında yerini rıkâ’ nevine bırakmıştır. Hattat imzalarında ve her türlü icazetnamede geniş bir kullanım sahası bulan rıkâ, yuvarlak karakteri ve harflerinin birbirine bağlı tarzda yazılmasıyla çok benimsenmiştir” (Derman, 2015, s. 328). Necmettin Okyay (1883-1976) Hocası Sami Efendi’den 1905 tarihli aldığı ta’lik yazı çeşidi ile yazılmış icazetnamesi Uğur Derman arşivinde bulunan örneklerdendir. Osmanlı zamanında sanatsal yazılarda sülüs hattının tercih edildiği, Kur’an yazımlarında ise genelde nesih hat çeşidinin benimsendiği bilinmektedir. İcazetnamelerin ise özellikle rı’ka hattı ile yazıldığı belirtilmektedir. Hafız Osman’ın başlattığı icazet yazıları olarak bilinen rı’ka hattı 19. Yüzyılda Kadı asker Mustafa İzzet (1801-1876) ve Mehmet Şevki (1829-1887) gibi büyük sanatçılar tarafından son şeklinin verildiği ifade edilmektedir (Derman, 1997, s. 60 -64).

3. 17. ve 19. Yüzyıl Tezhip Sanatı

Osmanlı Devleti’nde tezhip sanatı her asırda farklı gelişmeler göstermiştir. Özellikle 16. Yüzyılda her yönden zirveye çıkmıştır. Bu döneme tezhip sanatında klasik devir denilmektedir. 17. Yüzyılın ilk dönemi bu devir devam etsede yüzyıl sonlarına doğru farklı bir sürece girilmiştir. Devlette de başlayan siyasal ve sosyal gerileme sanatta da hissedilmeye başlanmıştır. Kullanılan geleneksel motifler dışında batı etkili motifler ve tasarımlar görülmektedir. Bu dönemin en önemli motifi yarı üsluplaştırılmış çiçek motifleridir. Tek veya bir kaç çiçek bir araya getirilerek yapılan düzenlemeler dikkat çekmektedir. El yazması eserlerde baş sayfa ya da son sayfada ayrıca kitap kaplarının iç kısmında bütün sayfayı kaplayacak şekilde kullanılmıştır (Derman, 2015, s. 366).

Tezhip sanatında 18. Yüzyılın sonlarına gelindiğinde batılılaşma etkileri ile motif ve tasarımların değişime uğradığı asır olarak kabul edilmektedir. 19. Yüzyılda batı sanatının etkisi güçlenmiş, barok, rokoko ve ampir üslupları kullanılarak desenler oluşturulmuştur. Gayet abartılı olan bu tasarımlar ve kullanılan yoğun altın ve renkler süslemeleri ön plana çıkarmıştır. Bu yüzyıla gelene dek genelde desen tasarımları ve uygulamaları yazıları ön planda gösterecek şekilde yapılmakta iken 19. Yüzyılda desenler ön plana geçmiştir (Derman, 2002, s. 472-473).

Hezargradizade Seyyid Ahmed Ataullah 19. Yüzyılın en meşhur sanatçılarından biridir. Ayrıca Sultan II. Mahmut devrinin Mücellidbaşı olarak sarayda bulunmaktadır. Pesend ya da Ata yolu olarak bilinen üslup ona aittir. Natüralist üslupta çiçekleri sapları görünmeyecek şekilde istif tasarımlar yaparak, tarama tekniği ile canlı renkler kullanarak başarılı çalışmalara imza atmıştır. Dönemin diğer önemli sanatçısı da Ali el-Nakşi bendi er-Rakım olduğu bilinmektedir. Önemli özelliği natüralist çiçekler ile rokoko üslubunu birleştiren başarılı çalışmalarıdır (Duran, 2018, s. 194).

“Saray Sermücellidi” II. Mahmut döneminde saray için çalışan tezhip sanatçılarına verilmiş bir unvandır. Günümüze ulaşan dönem eserlerinin ketebe sayfalarında bu unvan ile yazılmış imzalardan görülmektedir. Dönemde Mushaf süslemelerinden sonra Delailü’l-Hayrat isimli dua kitaplarının ilgi gördüğü tespit edilmiştir. Ayrıca çiçek albümleri de revaç bulmuştur. Fakat II. Mahmut dönemi yenilikçi hareketlere paralel olarak saray ve eşrafının bu sanatlara ilgisinin azalması nedeniyle sanatçılar zor günler geçirmiştir. Ayrıca gayrimüslim kişilere de kitap sanatlarında sanatçı olma hakkı verilmesi süreçteki yozlaşmayı artırıcı unsurlardandır (Derman, 2002, s. 474).

Türk rokokosu olarak da adlandırılan bu dönemde en bilinen motifler geniş ve kıvrımlı akant yaprakları, sepet ve vazolarda çiçek demetleridir. Bu dönemin en önemli çiçeğinin gül olduğu ifade edilmektedir. Barok sanatının en belirgin özelliklerinden olan C ve S kıvrımların bu yüzyılda desenlerde yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bu tavrın ayrılmaz bir parçası olan sütun ve perdeler de kullanılmıştır. Işık gölge ve keskin zikzak çizgilerde tasarımların belirgin özelliklerindedir. Tezyinata daha baskın koyu tonlar tercih edilmiş olup, siyah, lacivert, koyu yeşil ve bordo gibi koyu renkler yoğunlukla kullanılmıştır. Gölge vermek için gri, beyaz gibi açık tonda

renklerin de kullanıldığı görülmektedir. Tezhip sanatının vazgeçilmez malzemesi olan altın çok abartılı bir şekilde sıvama tekniğinde uygulanarak kullanılmıştır. Altının bütün renklerinin kullanıldığı belirtilmektedir. Tezhipteki tekniklerden perdahlama tekniğinin altın zeminlerde fazlasıyla kullanıldığı görülmektedir. Tarama ve noktalama tekniklerinin de gül ve çiçek buketlerinde uygulandığı belirtilmektedir (Taşkale, 2009, s. 417).

19. Yüzyıl sonlarına doğru Neo Klasik denilen üslup ile Türk rokoku üslubunun birleşiminden oluşan tasarımlar yapılmış olup zamanla klasik tarzda eserler çoğalmıştır. Elyazması kitapları süslemek için yapılan resim ve tasvirler levhaları süslemeye başlamıştır. Hattatlar levhalara hadis, ayet ve hikmetli sözler gibi yazılar yazıp müzehhiplerde bu yazıların süslemelerini yapmışlardır. Bu dönemin levhalara yazı yazan en önemli hattatlarından birinin Mustafa Rakım olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda bu dönemde Şükufe adı verilen yarı stilize edilmiş natüralist çiçeklerin tonlama şeklinde boyandığı görülmektedir. Bu dönemde yazılıp süslenmiş Kur'an-ı Kerim'ler, silsilenameler, şükufenameler, icazetnameler, levhalar, albümler gibi eserlerin birçoğu günümüze kadar korunarak gelebilmiştir (Okumuş, 2016, s. 34).

Hüseyin Hüsnü Efendi ve Osman Yümnü'nin (1839-1919) rokodan klasik üsluba geçiş döneminde bu özellikleri taşıyan eserler ürettikleri belirtilmektedir. Yine 19. yüzyıl ikinci yarısında doğan ve Cumhuriyet döneminde de eserler veren Bahaeddin Tokathoğlu 'da bu dönemin müzehhiplerindedir. El yazması eserlere ve süslemelere eski ilgi kalmayınca sanatçılar zor zamanlar geçirmiş ve 1914'te açılan Medresetü'l-Hattain'de Bahaeddin Bey de dâhil olmak üzere birçoğu hoca olarak istihdam edilmiştir (Taşkale, 2009, s. 417-418).

4. Antalya Etnografya Müzesinde Bulunan İcazetnameler

4.1. 68. 21. 72 Envanter Numaralı Hat İcazetname

Dikdörtgen formda tasarlananeserinin uzunluğu 25 cm, genişliği 17 cm'dir. Said Muhammed Hilmi Efendi'ye ait olduğu belirtilen icazetnamenin (H.1012) M.1664-1665 yıllarına ait olduğu tespit edilmiştir. 17. Yüzyılda tezhiplerinin yapıldığı anlaşılan icazetnamenin siyah mürekkeple sülüs ve nesih hat yazıları bulunmaktadır. Yazı kısmı üç bölümden oluşmaktadır (Görsel 2, 3, 4).

Görsel 2 Hattat Said Muhammed Hilmi Efendi, "68. 21. 72 Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi", 1664-1665, 25.x17 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021).

Görsel 3 Hattat Said Muhammed Hilmi Efendi, "68. 21. 72 Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi" Detay, 1664-1665, 25.x17 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021).

Görsel 4 Hattat Said Muhammed Hilmi Efendi, “68. 21. 72 Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi” Detay, 1664-1665, 25.x17 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021).

İncelenmiş olan icazetnamenin müzehhibi bilinmemektedir. Yazının en üstünde Besmele bulunmaktadır. Oklu sülüs bismelenin üzerindeki boşlukta 19. Yüzyıla ait Rokoko üslubuna ait gül, tomurcuk ve yapraklardan oluşan buket görülmektedir. Bismelenin sağ üst köşesinde küçük bir demet açık mavi çiçek motifi yer almaktadır (Görsel 5).

Görsel 5 Hattat Said Muhammed Hilmi Efendi, “68. 21. 72 Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi” Detay, 1664-1665, 25.x17 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021)

Bismelenin alt kısmında bulunan dikdörtgen yazının yazı aralarını doldurmak amacıyla gonca güller kullanılmıştır. Gonca güllerin boyasında sürme altın kullanılmıştır. Yazı içerisindeki duraklarda ise basit geometrik altın zeminli duraklar boyanmıştır. Yazıların koltuk alanlardaki Şükufe mavi kurdele ile bağlanmış gül, yaprak, şakayık ve tomurcukmotifi ile tasarlanmış olup pembe, turuncu, açık mavi ve beyaz renklerde gölgeli olarak boyanmıştır (Görsel 5).

İcazetnamenin son kısmı oval form içerisinde yazılmıştır. Oval formun çevresi yaprak motifini andıran bir bezemeye süslenmiştir. Yaprak formunu andıran bu bezemeler sıvama altınla boyanmıştır. İç pervaz alanında sarı renk zemin üzerine altınla bir dal, üzerinde devam eden yapraklar ve köşelerde penç motifleri birlikte uygulanmıştır.

Eserin dış pervazında mavi zemin üzerine köşelerde penç motifini andıran kurdele tasarımı çıkışlı yaprak ve gonca güllerden oluşan bitkisel tasarım, hâlkâr üslubunda sulandırma tekniğinde boyanmıştır.

4. 2.36. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetname

Dikdörtgen formda tasarlanan eserin uzunluğu 49 cm, genişliği 38 cm'dir. Bahâüddin ketebeli olan bu icazetname sülüs, nesih ile yazılmıştır. Tarihi bilinmemekle beraber süsleme tarzından 19.

yüzyıla ait olabileceği görülmektedir. İcazetnamenin müzehhebi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır (Görsel 6).

Görsel 6 Hattat Bahâüddin, “36. 21. 72. Envanter Numaralı Hat icazetnamesi”, 19. yüzyıl, 49.x38 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021).

Yazının iç kısmında sağ, sol ve alt köşelerde Şükufe tarzında bezeme uygulanmış olup akantus yapraklarından ve stilize çiçeklerden oluşmaktadır. Yazının etrafını çevreleyen iç pervaz kısmı pembe renk üzerine bitkisel tasarım siyah mürekkep ile boyanmıştır.

Eserin en dışını çevreleyen dış pervaz alanı 19.yüzyıl bezeme anlayışıyla tasarlanmıştır. Serbest kompozisyon kullanılarak hazırlanmış olan kenar suyunda bir simetri kullanılmamıştır. Kenar suyu lacivert zemin üzerine boyanmıştır. Bezemesinde stilize çiçekler, akantus yaprakları ve yapraklara dolanan beyaz renkle boyanmış kurdeleler kullanılmıştır.

4.3. 23. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetname

Dikdörtgen bir formda tasarlananeserinuzunluğu 38 cm, genişliği 30 cm'dir. Kâğıt üzerine başlık sülüs-nesih hat ile yazılmıştır. Alt bölümdeki yazı nesih hattı ile yazıldığı belirtilmektedir. Üç tane hocanın yazısı bulunan bölüm ise oval bir tasarımdadır. İcazetnamenin Mehmed İzzettin Efendiye Hocası İsmail Şakir Efendi, Rakım ve Osman Azmi efendiler tarafından verildiği anlaşılmaktadır. Levhanın müzehhibi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır (Görsel 7).

Görsel 7 Hattat Mehmed İzzettin Efendi, “23. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi”, 38x30cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021).

Sülüs hatla yazılmış kitabeli alan yatay dikdörtgen formda tasarlanmış olup, altın ipliklerle paftalara ayrılmıştır. Köşe kenarlarda yer alan kubbe şeklindeki paftaların içerumi motiflerle ½ simetrik desen tasarlanmıştır. İplik paftaların kenara gelen kısımlarına rumi motifli tasarım çalışılmıştır. Ortadaki yazıyı çevreleyen dendanlı bölümde ½ simetri kullanılarak klasik tezhip üslubu devam ettirilmiştir. Yazının dendanlar ile çevrenmemiş boşta kalan alanında ise serbest bir bezeme ile stilize çiçek ve yaprak motifleri kullanılmıştır (Görsel 8).

Görsel 8 Hattat Mehmed İzzettin Efendi, “23. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi” Üst Kısımdan Detay Görünümü, 38x30cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021).

Bu bölümün hemen altında yer alan dikdörtgen alanın içerisindeki nesih yazının etrafı altın zeminli beyne's süturla çevrilmiş olup, üzerine yaprak ve penç motifleriyle serbest tasarım yapılmıştır. Desen siyah renkle çift tahrir tekniğinde uygulanmıştır. Yazı içerisindeki duraklar, penç motifi ile yapılarak işlenmiştir. Orta kısımdaki yazının her iki tarafında yer alan koltuk tezhipleri simetrik. Klasik koltuk tezhibi dikdörtgen formunda, ara suyu kısmının da kurdele motifi ile bezendiği görülmektedir. Koltuk alanının ortasında şemse bir form kullanılmış ve ortasında gül motifi kullanılmıştır (Görsel 8, 9,10).

Görsel 9 Hattat Mehmed İzzettin Efendi, “23. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi” Alt Kısımdan Detay Görünümü, 38x30cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat,2021).

Görsel 10 Hattat Mehmed İzzettin Efendi “23. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi” Detay Görünümü, 38x30cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat,2021).

Ketebelerin olduğu en alt bölüm dendanlar ile bölünmüş, bitkisel ve rumi motifler kullanılarak da klasik tezhip üslubu uygulanmıştır.

Eserin iç pervaz kısmında ise lapis zemin üzerine üç iplik rumi altın varakla bezeme oluşturulmuştur. Yazının dış pervazının zemininde yapıştırma varak altın kullanılmıştır. Tasarım olarak yarı stilize çiçek motifleri ile aynı yönedönüyormuş hissi verilerek tasarlanmıştır. Çiçeklerde ise mavi, turuncu ve pembe renkler kullanılmıştır. Her bir çiçeğin arasına beyaz renkte pafta gibi çizgi çekilmiştir. Diğer renklere ilaveten yeşil renk yapraklarda kullanılmıştır. Levhanın sol üst kısmında boyalarında dökülmeler görülmektedir.

4. 4. 38. 21. 72. *Envanter Numaralı Hat İcazetname*

Dikdörtgen formda tasarlananeserin uzunluğu 25 cm, genişliği 19 cm'dir. İcazetname Mehmet Şerafettin Efendi'ye Derviş Hafız Hilmi ve Yusuf Yesari tarafından (H. 1258) M.1843 yılında verildiği tespit edilmiştir (Görsel 11).

Görsel 11 Hattat Mehmet Şerafettin Efendi "38. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi", 25x19 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat,2021).

Eserin üst tarafında bulunan yazı sülüs hattı ile yazılmıştır. Yazının etrafı dendanlarla çevrelenmiş olup, her iki tarafına yaprak ve gonca gül motifi ile saz yolu tasarlanmıştır. Motiflerde altın, beyaz ve yeşil renk kullanılmıştır. Yazının dendanla ayrılmış olan bölümünün zemini altınla boyanmış ve iğne perdahı tekniği uygulanmıştır (Görsel 12).

Görsel 12 Hattat Mehmet Şerafettin Efendi "38. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi" Detay Görünüm, 25x19 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat,2021).

Orta bölümde yer alan iki satır nesih yazı altın zeminli betne's süturla çevrelenerek içerisine iğne perdahı yapılmıştır. Yazının her iki tarafınaklasik koltuk tezhibi uygulanmıştır. Yine orta yazıda iki adet aynı boyutta durak kullanılmıştır. Klasik koltuk tezhibi tasarımı dikdörtgen şeklinde¼ paftalı altın zemin üzerine bitkisel motiflerden oluşan tasarım uygulanmıştır. Klasik koltuk tezhibinin pervaz alanı geometrik zencerek tasarımın olup açık mavi zemin üzerine siyah mürekkep ile boyanmıştır.

Görsel 13 Hattat Mehmet Şerafettin Efendi "38. 21. 72. Envanter Numaralı Hat İcazetnamesi" Detay Görünüm, 25x19 cm, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya, (Polat, 2021).

Alt bölümde yer alan yazı penç motifi kullanılarak iki kısma ayrılmıştır. Yanlarda yarım penç tasarımı kullanılmıştır. Eserin iç pervaz alanı kâğıt renginde bırakılmış herhangi bir tasarım yapılmamıştır. Yazının etrafınaaltın ve limonküfü renkleri kullanılmıştır. Bordürün dışında kalan alana iri hançer yapraklarla halkâr üslubunda ulama desen tasarlanmış olup, altınla uygulanmıştır. Eserin bordür kısmında tahribatlar görülmektedir (Görsel 13).

Sonuç

Antalya Etnografya Müzesinde teşhirde sergilenen dört adet icazetnametezhip açısından incelenmiştir. İcazetnamelerin süsleme özellikleri incelendiğinde eserlerin bir tanesi 17. yüzyıla ve diğeri de 19. yüzyıla ait olduğu belirlenmiştir. Diğer ikisi desenlerinden yola çıkılarak muhtemel 19. yüzyıla ait olduğu öngörülmektedir.

Kullanılan boyaaların zamanla solması renkler ile ilgili sıkıntı oluşturmaktadır. Hat icazetnameleri olduğu anlaşılan bu eserlerin tezhip süslemelerinde ince bir işçilik bulunmamaktadır. Kaynaklardan alınan bilgilerde de ifade edildiği gibi hat icazetnamelerindeki tezhiplerin çoğunlukla usta müzehhiblerin elinden çıkmadığı ifade edilmektedir. Araştırma kapsamında incelenen dört eserin müzehhiblerine ulaşılammıştır. İncelenen eserlerde siyah is mürekkebi kullanılmıştır. Eserlerin tezhipleri motif, kompozisyon, renk ve işçilik olarak incelendiğinde klasik dönem tezhip anlayışını yansıttığı görülmektedir. Daha çok 17. yüzyıl ile 19. Yüzyıl tezhip anlayışını yansıttıkları söylenebilir. Eserlerin değerlendirme aşamasında da bu özellik önemli bir yol gösterici olmuştur.

Sonuç olarak; İcazetnamelerin Osmanlı Devleti'nde ve dolayısıyla İslam coğrafyasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Yurt içi ve yurt dışı müze ve kütüphanelerde bulunduğu anlaşılan icazetnamelerin tespit edilip, ivedilikle incelenip akademik ortamda paylaşılması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında incelemiş olduğum icazetnamelerin bir kısmında yıpranmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu yıpranmaların uzman kişilerce onarılması gerekmektedir. Bu çalışma ile ele alınan incelenen dört adet kültürümüzün maddi ürünü olan icazetname örneğinin detaylı inceleme ve belgeleme çalışması yapılarak araştırmacıların hizmetine sunulmuştur

Kaynakça

Akdağ, H. (2008). İcâzetnâmeler ve Erzurum'da Ahmet Şevki Efendi'ye verilen bir hat icâzetnâmesi. *EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler*, 12 (35), 99-112.

Akpınar, C. (2000). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Alparşlan, A. (2012). *Osmanlı hat sanatı tarihi*. Yapı Kredi Kültür Yayınları.

Alparşlan, A. (2021). Sanatın ve sanatkârın izinde. S. Cantemir (Ed.), *Dünden Bugüne İki Usta Fatma Rikkat Kunt, Ali Alparşlan* (s. 18- 43) içinde. Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları Dizisi.

Çekin, A. (2021). Osmanlı eğitim geleneğinde Kur'an hattı ile İslam kitap sanatlarının öğretimine hasredilmiş bir eğitim kurumu: Medresetü'l-Hattatin. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 192-201.

Çevik, S. (2011). Vefatının 35. yılında Hattat Necmeddin Okyay. M. Y. Yılmaz (Ed.), *Necmeddin Okyay ve Hat Sanatımız* (s. 1381- 1391) içinde. Kültür Sanat Basımevi.

Derman, Ç. (2015). Antik Çağ'dan XXI. yüzyıla büyük İstanbul tarihi. Ç. Yılmaz (Ed.), *İstanbul'da Tezhip Sanatı* içinde. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Derman, Ç. (2010). Doğumunun 100. yılında Feyzullah Dayıgil. *İsmek El Sanatları Dergisi*, 9, 52- 58.

Derman, Ç. (2002). *Türkler Ansiklopedisi*. Yeni Türkiye Yayınları.

Derman, M. U. (1997). Türk Hat Sanatı: İncelikleri ve Bedii Değerleri. *Ariş Dergisi*, 3, 54-67. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/664465>

Develioğlu, F. (1998). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. Aydın Kitabevi Yayınları.

Duran, G. (2018). Osmanlı tezhip sanatında natüralist üslûpta çiçekler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(31), 177- 199.

Ertunç, Ç. Ö. (2019). Geleneksel sanatlarda eğitim modeli ve icazet geleneği. *İstem*, 17(34), 477-487. <https://doi.org/10.31591/istem.633307>

Fettahoğlu, S. (2013). Gümüşhanevi Dergâhında icazetname geleneği. *I. Uluslararası Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (3-5 Ekim 2013) (s. 885- 892) içinde. Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.

Gören, İ. E. (2021). Sanatın ve sanatkârın izinde. S. Cantemir (Ed.), *Geleneksel Sanatlarımızda İcazet Geleneği* (s. 9- 17) içinde. Kuveyt Türk Katılım Bankası Kültür Yayınları Dizisi.

İdriz, M. (2003). İslam eğitim yaşamında icazet geleneği. *Eğitimi Dergisi*, 1(3), 169-188.

Karaman, F. (2018). Eğitimde bilimsel bir belge: İcâzetnâme ve içeriği. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 9-20.

Kilercik, A. A. (2012). Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu. A. Ayşen (Ed.), *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu* (s. 29-35) içinde. Kitap Yayınevi.

Köle, B. (2016). Şeyh Zeynelabidin El-Abiri ve icazetnamesi. *Turkish Studies Dergisi*, 11(5), 431-446.

Memiş, M. (2018). Osmanlıda hat sanatını zirveye çıkaran eğitim yöntemi: Meşk ve icazet geleneği. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 53-77.

Okumuş, A. (2016). *Türk süsleme sanatlarında Barok ve Rokoko*. İlke Kitap Yayıncılık.

Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü*. II. Milli Eğitim Yayınları.

Schick, İ. C. (2017). İslâmî kitap san'atlarında standartlaşma: Usta-çırak ilişkisi ve icazet geleneği. *Osmanlı Araştırmaları*, 49(49), 231-266. <https://doi.org/10.18589/oa.590891>

Taşkale, F. (2009). Hat ve tezhip sanatı kitabı. A. R. Özcan (Ed.), *20. Yüzyıl tezhip santii* (s. 416-435) içinde. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Beyanı

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır